

**Technikum Nr 2 im. gen. Mieczysława Smorawińskiego
w Zespole Szkół Ekonomicznych w Kaliszu**

Wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych zajęć edukacyjnych – kształcenie ogólnokształcące

Przedmiot: **Geografia**

Zakres podstawowy

Uczeń na ocenę:				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
MAPA ŚWIATA				
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, integracja, dezintegracja</i> ➤ wskazuje na mapie politycznej świata wybrane państwa i ich stolice ➤ wymienia przykłady największych i najmniejszych państw pod względem powierzchni i liczby ludności ➤ wymienia nazwy państw powstałych w Europie po 1989 r. ➤ wymienia nazwy państw sąsiadujących z Polską ➤ wymienia nazwy województw Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia elementy państwa ➤ wyjaśnia różnicę między enklawą a eksklawą ➤ wskazuje na mapie politycznej świata przykłady enklaw i eksklaw ➤ porównuje powierzchnię państw na podstawie danych statystycznych ➤ wymienia nazwy kontynentów objętych procesem dekolonizacji ➤ podaje przyczyny dekolonizacji ➤ wymienia przykłady terytoriów zależnych ➤ podaje przyczyny procesów integracji i dezintegracji państw ➤ wymienia regiony świata, w których zachodzą procesy integracji i dezintegracji ➤ opisuje położenie i granice Polski ➤ opisuje podział administracyjny Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje zmiany na mapie politycznej świata w różnych okresach historycznych ➤ opisuje skutki dekolonizacji ➤ analizuje mapę polityczną świata ➤ opisuje zmiany na mapie politycznej świata po 1989 r. oraz następstwa tych zmian ➤ opisuje na podstawie mapy Polski i danych statystycznych zmiany granic Polski po 1945 r. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia kształtowanie się aktualnego podziału politycznego od okresu wielkich odkryć geograficznych przez kolonializm po proces dekolonizacji ➤ opisuje ustroje polityczne na świecie ➤ wyjaśnia gospodarcze, społeczne oraz polityczne skutki integracji i dezintegracji w skali lokalnej, regionalnej i globalnej ➤ wykazuje korzyści wynikające z położenia geograficznego Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ analizuje przyczyny integracji i dezintegracji państw ➤ uzasadnia, dlaczego niektóre kraje ulegają rozpadowi politycznemu ➤ ocenia znaczenie położenia geopolitycznego Polski w Europie i na świecie
LUDNOŚĆ I URBANIZACJA				
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demografia, przyrost naturalny, eksplozja demograficzna</i> ➤ wymienia czynniki wzrostu liczby ludności na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje na podstawie danych statystycznych zmiany liczby ludności na poszczególnych kontynentach ➤ opisuje czynniki wpływające na 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ oblicza współczynnik przyrostu naturalnego ➤ wykazuje przyczyny zmian współczynnika przyrostu naturalnego na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia przyczyny dysproporcji między wartością współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ prognozuje zmiany liczby ludności na świecie ➤ przewiduje skutki wzrostu liczby ludności na świecie ➤ formułuje wnioski na podstawie

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia nazwy najludniejszych kontynentów i wskazuje te kontynenty na mapie świata ➤ wymienia nazwy krajów o wysokim i niskim przyroście naturalnym ➤ odczytuje z wykresu wartość współczynników: urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego w Polsce 	<p>zmiany liczby ludności na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ odczytuje z mapy tematycznej zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego na świecie ➤ wymienia czynniki wpływające na eksplozję demograficzną ➤ analizuje wykres przedstawiający model przejścia demograficznego ➤ opisuje na podstawie wykresu i danych statystycznych zmiany liczby ludności w Polsce po 1946 r. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ porównuje na podstawie danych statystycznych wartość współczynnika przyrostu naturalnego w krajach słabo i wysoko rozwiniętych ➤ charakteryzuje fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego na przykładach z całego świata ➤ wymienia czynniki wpływające na niską wartość przyrostu naturalnego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ analizuje skutki eksplozji demograficznej ➤ analizuje skutki ujemnego przyrostu naturalnego w krajach wysoko rozwiniętych ➤ opisuje cechy społeczeństw w różnych fazach przejścia demograficznego na wybranych przykładach ➤ analizuje model przejścia epidemiologicznego na wybranych przykładach ➤ ukazuje zmiany liczby ludności w Polsce 	<p>analizy diagramu ilustrującego zmiany współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach</p>
---	--	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura demograficzna, struktura zatrudnienia</i> ➤ wymienia cechy struktury demograficznej ➤ wymienia państwa o różnej średniej długości trwania życia na świecie oraz wskazuje je na mapie ➤ odczytuje dane z piramidy wieku i płci ➤ definiuje bezrobocie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje strukturę wieku i płci na podstawie danych statystycznych oraz piramidy wieku i płci na wybranych przykładach ➤ odczytuje z mapy średnią długość trwania życia na świecie ➤ omawia przyczyny wzrostu średniej długości trwania życia w Europie ➤ omawia przyczyny starzenia się społeczeństw ➤ charakteryzuje na podstawie piramidy wieku cechy społeczeństwa młodego i starego ➤ charakteryzuje strukturę zatrudnienia ludności w wybranych krajach ➤ omawia przyczyny bezrobocia na wybranych przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia skutki starzenia się społeczeństw ➤ wyjaśnia przyczyny zróżnicowania współczynnika feminizacji i maskulinizacji w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo ➤ analizuje piramidę wieku i płci ludności Polski ➤ porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach świata na podstawie danych statystycznych i wykresu ➤ wyjaśnia przyczyny różnych rodzajów bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ interpretuje piramidę wieku i płci społeczeństwa młodego (rozwojowego), zastojowego i starego (regresywnego) ➤ wykazuje zależność pomiędzy strukturą płci a wiekiem społeczeństwa ➤ porównuje strukturę demograficzną Polski ze strukturą demograficzną wybranych krajów świata ➤ wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu gospodarczego państw ➤ wymienia społeczne i ekonomiczne skutki bezrobocia na świecie ➤ wyjaśnia, na czym polegają zmiany zachodzące na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej, wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ analizuje konsekwencje struktury wieku w społeczeństwach odznaczających się wysokim i niskim odsetkiem dzieci i młodzieży ➤ wymienia sposoby przeciwdziałania bezrobociu na świecie ➤ uzasadnia konieczność dostosowania kwalifikacji zawodowych do zmieniających się potrzeb gospodarki w Europie i w Polsce
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminu <i>gęstość zaludnienia</i> ➤ wymienia nazwy obszarów o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia na świecie i wskazuje te obszary na mapie ➤ wymienia na podstawie mapy bariery osadnicze na świecie ➤ odczytuje z danych statystycznych gęstość zaludnienia na 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności na wybranych przykładach ➤ omawia na podstawie mapy gęstości zaludnienia zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na świecie ➤ wyróżnia i charakteryzuje obszary o optymalnych i trudnych warunkach do zamieszkania w skali globalnej i regionalnej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ porównuje gęstość zaludnienia w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo ➤ oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia ➤ porównuje wartość gęstości zaludnienia w wybranych krajach ➤ opisuje geograficzne czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykazuje wpływ barier osadniczych na rozmieszczenie ludności na świecie ➤ wykazuje zależność pomiędzy liczbą ludności a poziomem rozwoju gospodarczego na danym obszarze 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ formułuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie ➤ analizuje skutki dużej lub małej gęstości zaludnienia w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo

kontynentach	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie ludności w Polsce 			
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, emigracja, imigracja, reemigracja, saldo migracji</i> ➤ wymienia czynniki migracji na świecie ➤ wymienia przyczyny migracji zagranicznych Polaków ➤ wymienia nazwy krajów, do których migrują Polacy, i wskazuje te kraje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ klasyfikuje migracje i podaje ich przyczyny ➤ odczytuje z wykresu saldo migracji w wybranych krajach świata ➤ wyjaśnia przyczyny ujemnego salda migracji ludności w wybranych krajach ➤ opisuje główne kierunki migracji na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ porównuje saldo migracji w wybranych krajach ➤ oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego ➤ opisuje wpływ ruchów migracyjnych na zmiany liczby ludności na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ charakteryzuje współczesne kierunki emigracji Polaków ➤ charakteryzuje czynniki wpływające na atrakcyjność niektórych państw dla imigrantów ➤ opisuje pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ analizuje główne kierunki migracji we współczesnym świecie ➤ ocenia skutki migracji zagranicznych
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia główne i mieszane odmiany ludzkie i wskazuje rozmieszczenie ich przedstawicieli na mapie ➤ wymienia główne rodziny i grupy językowe na świecie ➤ wymienia główne religie na świecie ➤ wyjaśnia znaczenie terminu <i>mniejszość narodowa</i> ➤ wymienia mniejszości narodowe żyjące w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia przyczyny kulturowego zróżnicowania ludności na świecie ➤ opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę wyznaniową na świecie ➤ opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie językowe ludności świata ➤ opisuje na podstawie mapy kręgi cywilizacyjne na świecie ➤ wymienia nazwy regionów zamieszkiwanych przez mniejszości narodowe w Polsce i wskazuje te regiony na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ charakteryzuje na podstawie mapy zróżnicowanie odmian ludzkich ➤ charakteryzuje różnice między poszczególnymi kręgami kulturowymi na świecie ➤ analizuje zróżnicowanie kulturowe ludności Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ podaje konsekwencje występowania wielu odmian ludzkich oraz dużego zróżnicowania etnicznego na świecie ➤ wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego ➤ wyjaśnia rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w państwach Azji Południowo-Wschodniej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ podaje przykłady działań, które mogłyby ograniczyć negatywne przejawy zróżnicowania rasowego, językowego i religijnego na świecie
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia rodzaje jednostek osadniczych ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>miasto, wieś</i> ➤ wymienia funkcje miast na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia różnicę między miastem a wsią ➤ podaje przykłady typowych form osadnictwa wiejskiego ➤ opisuje czynniki miastotwórcze i 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje typy form osadnictwa wiejskiego ➤ opisuje zmiany w funkcji obszarów wiejskich na wybranych przykładach (np. w Unii 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ocenia pozytywne i negatywne skutki życia w mieście ➤ podaje przykłady typów miast odznaczających się podobnymi elementami architektonicznym i 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia szanse i zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców poszczególnych regionów wynikające z procesów przemian zachodzących na terenach

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wskazuje na mapie świata i Polski największe miasta ➤ wymienia kryteria wyróżniania miast w Polsce 	<p>funkcje miast</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje na podstawie fotografii typy fizjonomiczne przykładowych miast świata ➤ wymienia na podstawie mapy miasta w Polsce liczące powyżej 200 tysięcy mieszkańców 	<p>Europejskiej, w regionach turystycznych, w państwach rozwijających się)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ porównuje miasta typowe dla poszczególnych regionów świata ➤ wymienia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia miast w Polsce 	<p>układem przestrzennym</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje kryteria wyróżniania miast w Polsce 	<p>wiejskich</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji, zespoły miejskie</i> ➤ wymienia płaszczyzny urbanizacji ➤ wymienia czynniki mające wpływ na intensywność urbanizacji ➤ odczytuje na podstawie danych statystycznych wskaźniki urbanizacji w wybranych krajach świata ➤ wymienia nazwy najlepiej i najslabiej zurbanizowanych województw w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje przyczyny urbanizacji na świecie ➤ wymienia typy aglomeracji miejskich ➤ wyjaśnia zróżnicowanie procesów urbanizacji na świecie ➤ wyjaśnia proces dezurbanizacji ➤ wskazuje na mapie świata obszary najsilniej i najslabiej zurbanizowane oraz największe zespoły miejskie ➤ wymienia fazy urbanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje fazy urbanizacji ➤ porównuje i opisuje wskaźniki urbanizacji na świecie i w wybranych regionach ➤ opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy ➤ wykazuje różnice między aglomeracją monocentryczną a policentryczną ➤ opisuje przyczyny powstawania dzielnic nędzy w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykazuje przyczyny i skutki ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata ➤ charakteryzuje proces suburbanizacji i reurbanizacji w Polsce ➤ wyjaśnia przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego i problemów komunikacyjnych w dużych miastach 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ identyfikuje i wyjaśnia procesy wzrostu liczby ludności oraz ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata ➤ proponuje działania, które mogą poprawić jakość życia mieszkańców w dzielnicach nędzy (slumsach, fawelach)
<p>GLOBALNA GOSPODARKA</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia nazwy obszarów o korzystnych czynnikach rozwoju rolnictwa i wskazuje te obszary na mapie świata ➤ wymienia czynniki ograniczające rozwój rolnictwa ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura użytkowania ziemi,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie rolnictwa ➤ opisuje na podstawie map warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa na świecie ➤ wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa ➤ wyróżnia na podstawie danych statystycznych i wykresu główne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania rolnictwa na świecie ➤ porównuje cechy rolnictwa intensywnego i ekstensywnego na wybranych przykładach ➤ oblicza wielkość plonów na wybranych przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ocenia wpływ wybranych czynników przyrodniczych i społeczno-gospodarczych na zmiany struktury użytkowania ziemi ➤ wykazuje pozytywne i negatywne skutki rolnictwa uprzemysłowionego ➤ analizuje przestrzenne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykazuje na wybranych przykładach zależność poziomu produkcji rolnej od warunków pozaprzyrodniczych ➤ porównuje warunki rozwoju rolnictwa w Polsce z warunkami rozwoju rolnictwa w krajach Unii Europejskiej i formułuje wnioski

<p><i>monokultura, rolnictwo towarowe, rolnictwo samozaopatrzeniowe</i></p>	<p>cechy struktury użytkowania ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje na podstawie danych statystycznych poziom mechanizacji rolnictwa w wybranych krajach świata ➤ wymienia cechy rolnictwa ekstensywnego i intensywnego 		<p>rozmieszczenie sposobów gospodarowania na świecie i w wybranych regionach</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia nazwy głównych roślin uprawnych na świecie ➤ wymienia czynniki warunkujące rozmieszczenie upraw na świecie ➤ wymienia główne uprawy w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ klasyfikuje rośliny uprawne ➤ podaje przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu obszarów upraw wybranych roślin ➤ wymienia nazwy obszarów upraw wybranych roślin i wskazuje te obszary na mapie świata ➤ wymienia największych producentów wybranych roślin ➤ wyjaśnia znaczenie roślin zbożowych i przemysłowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje główne obszary upraw na świecie ➤ wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia obszarów wybranych upraw na świecie ➤ porównuje wielkość produkcji rolniczej w wybranych krajach świata i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uzasadnia przyczyny zróżnicowania upraw roślin w wybranych regionach ➤ ocenia zmiany w strukturze zasiewów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ porównuje na podstawie danych statystycznych plony i zbiory roślin uprawnych w wybranych krajach świata i w Polsce oraz formułuje wnioski
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia cele hodowli zwierząt ➤ wymienia główne gatunki zwierząt hodowlanych w różnych regionach świata ➤ wymienia przeznaczenie wybranych zwierząt hodowlanych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przedstawia czynniki wpływające na hodowlę zwierząt na świecie ➤ omawia na podstawie wykresów pogłowie zwierząt hodowlanych na wybranych przykładach ➤ wymienia nazwy regionów hodowli zwierząt i wskazuje te regiony na mapie świata ➤ opisuje główne kierunki produkcji zwierzęcej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje główne obszary chowu zwierząt na świecie ➤ wymienia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia chowu na świecie ➤ porównuje intensywny i ekstensywny chów zwierząt ➤ omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie rozmieszczenia hodowli bydła w różnych regionach ➤ wyjaśnia przyczyny spadku pogłowia zwierząt hodowlanych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ocenia strukturę hodowli zwierząt na świecie ➤ ocenia znaczenie chowu zwierząt dla polskiej gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykazuje zależność w rozmieszczeniu chowu niektórych gatunków zwierząt hodowlanych od warunków produkcji rolnej (przyrodniczych i pozaprzyrodniczych)

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monokultura leśna, lesistość, rybołówstwo, rybactwo, akwakultura, marikultura</i> ➤ wymienia największe kompleksy leśne na Ziemi ➤ wymienia funkcje lasów ➤ wymienia na podstawie mapy województwa o największym i najmniejszym zalesieniu w Polsce ➤ wymienia na podstawie danych statystycznych nazwy państw o największych połowach morskich ➤ wymienia nazwy portów rybackich w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przedstawia gospodarcze wykorzystanie lasów ➤ wymienia różnice między rabunkową a racjonalną gospodarką leśną ➤ wymienia kraje na świecie o zróżnicowanej lesistości ➤ opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie głównych kompleksów leśnych w Polsce ➤ przedstawia podział obszarów morskich na świecie ➤ wymienia przykłady wykorzystania oceanu światowego ➤ opisuje na podstawie mapy obszary połowów morskich ➤ porównuje na podstawie danych statystycznych wielkość połowów morskich w Polsce z innymi krajami 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ charakteryzuje racjonalną gospodarkę leśną na wybranych przykładach ➤ charakteryzuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie (w wyniku wylesiania i zalesiania) ➤ omawia problemy gospodarki leśnej w Polsce ➤ charakteryzuje cechy gospodarki morskiej ➤ porównuje udział oceanów w światowych połowach ➤ omawia problemy gospodarki morskiej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ analizuje skutki nieracjonalnej gospodarki leśnej na świecie i w Polsce ➤ podaje przykłady pozytywnego i negatywnego gospodarowania zasobami leśnymi ➤ wykazuje przyczyny rabunkowej gospodarki leśnej na wybranych przykładach ➤ analizuje zagrożenia wynikające ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uzasadnia potrzebę ochrony zasobów leśnych oraz formułuje wnioski ➤ uzasadnia potrzebę współdziałania państw w zakresie ochrony zasobów morskich
---	---	--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia sekcje i działy przemysłu ➤ wymienia funkcje przemysłu ➤ wymienia przyrodnicze i pozapryrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu ➤ wymienia najlepiej rozwijające się działy produkcji przemysłowej w Polsce ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okręg przemysłowy, ośrodek przemysłowy</i> ➤ wymienia na podstawie mapy nazwy okręgów przemysłowych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przedstawia znaczenie przemysłu ➤ omawia na wybranych przykładach czynniki lokalizacji przemysłu ➤ wymienia na podstawie danych statystycznych i wskazuje na mapie świata kraje o największej produkcji przemysłowej w wybranych dziedzinach ➤ charakteryzuje na podstawie wykresu udział przemysłu w tworzeniu PKB w wybranych krajach ➤ przedstawia na podstawie danych statystycznych i wykresu strukturę produkcji przemysłowej w Polsce ➤ charakteryzuje cechy okręgu przemysłowego ➤ wymienia rodzaje okręgów przemysłowych na świecie i lokalizuje je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia różnice między przymusową, związaną i swobodną lokalizacją przemysłu ➤ podaje przykłady lokalizacji przymusowej, związanej i swobodnej ➤ charakteryzuje rewolucje przemysłowe ➤ wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w polskim przemyśle w ostatnim 30-leciu ➤ charakteryzuje na podstawie mapy czynniki lokalizacji wybranych okręgów przemysłowych ➤ omawia strukturę gałęziową przemysłu w wybranych okręgach 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia związki między lokalizacją przemysłu a warunkami naturalnymi, rynkiem zbytu, szlakami komunikacyjnymi i potencjałem ludzkim ➤ analizuje przyczyny prywatyzacji i restrukturyzacji przemysłu w Polsce ➤ wyjaśnia udział i znaczenie inwestycji zagranicznych w Polsce ➤ wymienia pozytywne i negatywne skutki koncentracji przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ocenia skutki procesu restrukturyzacji i modernizacji przemysłu na świecie i w Polsce ➤ ocenia politykę państw wysoko rozwiniętych gospodarczo dotyczącą restrukturyzacji okręgów przemysłowych
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>restrukturyzacja przemysłu, modernizacja przemysłu, deglomeracja przemysłu</i> ➤ wymienia branże przemysłu high-tech ➤ wymienia na podstawie mapy regiony, w których rozwija się przemysł high-tech 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia cechy restrukturyzacji i modernizacji przemysłu ➤ przedstawia cechy przemysłu wysokiej technologii ➤ wymienia czynniki lokalizacji przemysłu high-tech ➤ opisuje rozmieszczenie ośrodków high-tech na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ charakteryzuje formy przestrzenne przemysłu high-tech (technopolie, klastry, dystrykty przemysłowe) ➤ charakteryzuje wybrany ośrodek high-tech ➤ wymienia przykłady najszybciej rozwijających się gałęzi nowoczesnego przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ analizuje na podstawie mapy udział produktów wysokiej technologii w eksporcie artykułów przemysłowych w wybranych krajach ➤ opisuje wpływ przemysłu wysokich technologii na rozwój gospodarczy państw 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uzasadnia korzyści wynikające z rozwijania nowoczesnych gałęzi przemysłu

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia źródła energii na świecie ➤ wymienia surowce energetyczne ➤ wymienia największych producentów surowców energetycznych ➤ wymienia główne surowce energetyczne w Polsce ➤ wymienia typy elektrowni ➤ wymienia odnawialne źródła energii ➤ wymienia nazwy różnych typów elektrowni w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przedstawia na podstawie mapy rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie ➤ opisuje znaczenie surowców energetycznych ➤ wymienia nazwę organizacji skupiającej największych eksporterów ropy naftowej ➤ odczytuje z wykresu zmiany w bilansie energetycznym świata ➤ odczytuje na podstawie wykresów udział wybranych krajów w światowej produkcji energii elektrycznej ➤ lokalizuje na mapie surowce energetyczne w Polsce ➤ wymienia zalety i wady różnych rodzajów elektrowni ➤ wymienia i lokalizuje na mapie obszary występowania różnych typów elektrowni ➤ wyjaśnia znaczenie odnawialnych źródeł energii elektrycznej dla gospodarki ➤ lokalizuje na mapie Polski elektrownie ciepłne i wodne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia czynniki wpływające na strukturę energii w danym kraju ➤ analizuje bilans energetyczny świata ➤ wyjaśnia twierdzenie, że ropa naftowa rządzi światem ➤ analizuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce ➤ wykazuje korzyści z wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia skutki eksploatacji i wykorzystywania tradycyjnych surowców energetycznych ➤ charakteryzuje i ocenia zróżnicowanie i zmiany struktury wykorzystania surowców energetycznych na świecie ➤ ocenia zjawisko uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych ➤ ocenia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki atomowej ➤ przedstawia problemy przemysłu energetycznego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ prognozuje zmiany w bilansie energetycznym świata do 2050 r. ➤ uzasadnia konieczność racjonalnej gospodarki surowcami energetycznymi i energią ➤ ocenia możliwości wykorzystania w Polsce źródeł energii odnawialnej
---	--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie usług ➤ wymienia rodzaje usług ➤ wymienia działy komunikacji ➤ klasyfikuje rodzaje transportu ➤ wyjaśnia znaczenie terminu <i>infrastruktura transportowa</i> ➤ wymienia czynniki rozwoju transportu ➤ wymienia na podstawie mapy nazwy głównych portów morskich oraz wskazuje główne szlaki transportu morskiego ➤ wymienia na podstawie mapy nazwy regionów o największej gęstości dróg kołowych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie usług we współczesnej gospodarce ➤ wykazuje znaczenie transportu ➤ opisuje zróżnicowanie sieci transportowej na świecie ➤ opisuje działy łączności ➤ opisuje znaczenie poszczególnych rodzajów transportu lądowego na świecie ➤ opisuje na podstawie mapy przestrzenne zróżnicowanie gęstości sieci dróg kołowych i sieci kolejowej na świecie ➤ opisuje znaczenie transportu wodnego i lotniczego 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym ➤ opisuje na podstawie wykresu dostęp do internetu w wybranych krajach świata ➤ wyjaśnia przyczyny, które zdecydowały o stanie sieci transportowej w poszczególnych państwach, ➤ charakteryzuje wady i zalety różnych rodzajów transportu ➤ omawia znaczenie nowoczesnych terminali w rozwoju regionów 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia przyczyny zróżnicowania udziału sektora usług w tworzeniu dochodu narodowego na świecie ➤ omawia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów na świecie i w wybranych regionach 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uzasadnia, że zatrudnienie w usługach jest jednym z mierników poziomu rozwoju gospodarczego ➤ wyjaśnia znaczenie łączności w funkcjonowaniu polskiej gospodarki ➤ charakteryzuje główne problemy transportu w Polsce
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, walory turystyczne infrastruktura turystyczna</i> ➤ wymienia rodzaje turystyki ➤ wymienia przyczyny rozwoju turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie turystyki w gospodarce państw świata ➤ klasyfikuje turystykę wg różnych kryteriów ➤ charakteryzuje rodzaje turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ charakteryzuje wybrane obszary intensywnie zagospodarowane turystycznie ➤ identyfikuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki dla gospodarki i środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia przyczyny zmian kierunków wyjazdów turystycznych Polaków ➤ ocenia atrakcyjność turystyczną Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykazuje potrzebę ochrony walorów turystycznych ➤ opisuje turystykę jako źródło dochodu ludności
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, walory turystyczne infrastruktura turystyczna</i> ➤ wskazuje przy pomocy mapy przykłady regionów turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia nazwy regionów o wysokich walorach turystycznych i wskazuje te regiony na mapie ➤ wyjaśnia znaczenie turystyki w gospodarce państw świata 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ charakteryzuje wybrane obszary pod względem atrakcyjności turystycznej ➤ identyfikuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki dla gospodarki i środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje atrakcje turystyczne wybranych regionów świata ➤ porównuje i ocenia atrakcyjność turystyczną Polski z wybranym regionem 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje turystykę jako źródło dochodu ludności na wybranych przykładach ➤ wskazuje turystykę jako wskaźnik rozwoju społeczno – ekonomicznego państwa.

GLOBALNE PROBLEMY

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminu <i>produkt krajowy brutto (PKB)</i> ➤ wymienia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym świata ➤ odczytuje z tabeli wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze ➤ wymienia i wskazuje na mapie politycznej świata przykłady państw wysoko, średnio i słabo rozwiniętych gospodarczo ➤ wyróżnia na podstawie mapy regiony bogate i biedne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze ➤ porównuje na podstawie mapy i danych statystycznych produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w wybranych krajach ➤ charakteryzuje wskaźnik rozwoju społecznego (HDI) ➤ odczytuje z mapy zróżnicowanie wskaźnika HDI w wybranych krajach ➤ opisuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju na wybranych przykładach ➤ określa na podstawie mapy i danych statystycznych, które regiony zalicza się do bogatej Północy, a które – do biednego Południa 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników społeczno-gospodarczych ➤ opisuje skutki nierównomiernego rozwoju państw 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ porównuje wybrane kraje świata pod względem wartości PKB na 1 mieszkańca (tys. USD) oraz wskaźnika HDI ➤ dostrzega zależności między wartością wskaźnika PKB i HDI ➤ analizuje działania bogatych państw i organizacji międzynarodowych mające na celu zniwelowanie różnic pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata ➤ proponuje sposoby zmniejszenia nierówności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia czynniki wpływające na nierównomierny dostęp do żywności ➤ wymienia na podstawie mapy kraje o niedoborze i nadprodukcji żywności 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje przyczyny głodu i niedożywienia ➤ odczytuje z wykresu strukturę niedożywienia w wybranych regionach świata ➤ wskazuje na mapie regiony głodu i niedożywienia na świecie ➤ wymienia nazwy organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów, w których występuje zjawisko głodu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje poziomy wyżywienia na świecie ➤ wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie ➤ wyjaśnia przyczyny otyłości na świecie ➤ wyjaśnia, na czym polegała zielona rewolucja 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykazuje zależność poziomu wyżywienia ludności od warunków produkcji rolnej ➤ analizuje skutki głodu i niedożywienia na świecie ➤ wyjaśnia skutki zielonej rewolucji ➤ wyjaśnia skutki otyłości jako choroby cywilizacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ocenia i projektuje różne formy pomocy krajów i organizacji pozarządowych państwom oraz regionom dotkniętym głodem ➤ ocenia skuteczność działań organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów dotkniętych głodem
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminu <i>globalizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia przykłady procesów globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje procesy globalizacji na świecie i ich wpływ na rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ omawia pozytywne i negatywne skutki procesu globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ analizuje korzyści, jakie osiągają kraje średnio i słabo rozwinięte

<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia przyczyny globalizacji ➤ wymienia płaszczyzny globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia korzyści wynikające z rozwoju procesu globalizacji ➤ wymienia nazwy największych korporacji na świecie 	<p>regionalny i lokalny</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ charakteryzuje wielkie korporacje i ich rolę w procesie globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ podaje i analizuje przyczyny sprzeciwu wobec globalizacji 	<p>gospodarczo z lokalizacji filii międzynarodowych koncernów na ich terenie</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ uzasadnia na dowolnych przykładach, że Polska jest objęta procesem globalizacji
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>integracja międzynarodowa, handel zagraniczny, import, eksport, bilans handlu zagranicznego</i> ➤ wymienia płaszczyzny integracji międzynarodowej ➤ wymienia na podstawie mapy nazwy organizacji międzynarodowych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje cele integracji w skali globalnej i regionalnej ➤ wyjaśnia znaczenie handlu międzynarodowego ➤ wyjaśnia, co składa się na bilans handlu zagranicznego ➤ wymienia na podstawie diagramów głównych światowych eksporterów i importerów ➤ wymienia na podstawie mapy nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przedstawia korzyści wynikające ze współpracy międzynarodowej ➤ analizuje znaczenie ONZ ➤ charakteryzuje organizacje międzynarodowe, których członkiem jest Polska ➤ wymienia nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie współpracy międzynarodowej na szczeblu krajowym i regionalnym ➤ wyjaśnia na wybranych przykładach przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne ➤ analizuje pozytywne i negatywne skutki integracji europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uzasadnia, że integracja polityczna i gospodarcza jest korzystna dla krajów zrzeszonych w poszczególnych organizacjach
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminu <i>terroryzm</i> ➤ wymienia źródła konfliktów na świecie ➤ podaje przykłady wybranych konfliktów zbrojnych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje przyczyny konfliktów zbrojnych ➤ wskazuje na mapie świata najważniejsze obszary konfliktów zbrojnych i zamachów terrorystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje miejsce i charakter wybranych zamachów terrorystycznych w XXI w. ➤ wyjaśnia skutki terroryzmu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia skutki konfliktów zbrojnych ➤ opisuje wybrany konflikt zbrojny, podając strony konfliktu, jego przebieg i przyczyny ➤ wyjaśnia, w jaki sposób społeczność międzynarodowa może zapobiec istniejącym lub potencjalnym konfliktom zbrojnym 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ocenia i projektuje różne formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych państwom i regionom dotkniętym konfliktami zbrojnymi
RELACJE CZŁOWIEK – ŚRODOWISKO				
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia przejawy antropopresji związanej z rozwojem rolnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje efekt cieplarniany i mechanizm powstawania dziury 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów

<p><i>środowisko geograficzne, antropopresja</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymienia przyczyny antropopresji ➤ wymienia nazwy obszarów o dużej antropopresji 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje wpływ przemysłu i transportu na środowisko przyrodnicze ➤ wymienia czynniki wpływające na niedobór wody na świecie 	<p>ozonowej</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (globalnego ocieplenia) ➤ charakteryzuje obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie i określa przyczyny tego zróżnicowania ➤ wymienia działania człowieka przyczyniające się do deficytu zasobów wody na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ocenia rozwiązania podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające ocieplaniu się klimatu ➤ projektuje działania stosowane w sytuacjach braku lub niedoborów wody w różnych strefach klimatycznych 	<p>odnawialnych i nieodnawialnych</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują w wielu częściach świata degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych regionach świata – do głodu i ubóstwa
<ul style="list-style-type: none"> ➤ wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekorozwój, recykling, rekultywacja</i> ➤ rozróżnia formy ochrony przyrody w Polsce ➤ wymienia nazwy parków narodowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przedstawia koncepcję zrównoważonego rozwoju ➤ charakteryzuje filary zrównoważonego rozwoju ➤ omawia na podstawie wykresu działania związane z recyklingiem 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ opisuje działania podejmowane na rzecz odbudowania równowagi ekologicznej ➤ wymienia nazwy międzynarodowych form ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ analizuje etapy relacji człowiek – środowisko ➤ proponuje sposoby ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ przewiduje globalne przyrodnicze i pozaprzyrodnicze skutki zakłóceń równowagi ekologicznej ➤ proponuje sposoby działań na rzecz zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym ➤ wykazuje na przykładach pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek – środowisko przyrodnicze (rozszerzanie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska)